

hoven. Bunnik 1995.

-De Bilt in 1832. Grondgebruik en eigendom. Kadastrale atlas provincie Utrecht 5, Utrecht, De Bilt 1999.

-Monumenteninventarisatie van de gemeente De Bilt. De Bilt, Delft, Rotterdam 1983.

-Archief van de vereniging Historische Kring d'Oude School: Bestanden betreffende Wegen, Boerderijen,

Huisnamen en Persoonsnamen.

-Verslag van den toestand der gemeente De Bilt over het jaar 1900.

BILTSE STRATEN EN WEGEN, LANEN EN STEGEN III

Lies Haan-Beerends

In het tweede artikel over de Biltse straten en wegen, lanen en stegen, verschenen in het maartnummer 1999, maakte ik melding van het verzoek van de eigenaar van Houdringe, mr. Frederik Jan van Westrenen van Themaat, betreffende het maken van een brug. Dit onderwerp wil ik in dit artikel uitvoeriger behandelen.

De brug zou moeten komen aan de noordzijde van de Visserssteeg, daar waar deze steeg met een scherpe knik in zuidelijke richting afbuigt. Tegenwoordig is aan de noordzijde geen water te vinden en men vraagt zich af waar bedoelde brug gelegen moet hebben. Ook op de eerste kadastrale kaart van dat gebied uit 1832 kan men aan de noordzijde van de Visserssteeg geen water ontdekken. Wel zijn de twee schapenhokken geregistreerd waarvan melding werd gemaakt, zoals zal blijken. Deze waren gelegen op de kadastrale percelen B 102 en 103. Het van west naar oost lopende deel van de Visserssteeg, zijnde perceel B 101a werd in de oorspronkelijk aanwijzende tafel omschreven als 'weg als hakbosch'. Het deel dat in zuidelijke richting loopt en uitkomt bij de Holle Bilt, kreeg de omschrijving 'laan als hakbosch' en vormde het kadastrale perceel B 78a.

Bedoelde percelen waren in 1832 eigendom van Pieter Heronimus Van Westrenen van Themaat, zoon van de hiervoor genoemde eigenaar van Houdringe, die de brug wenste aan te leggen.

De heer J.W.H. Meijer, schrijver van Kleine Historie van De Bilt en Bilthoven zei bij navraag, dat het mogelijk kan zijn, dat destijds de Groenekansewetering verder doorliep en zich wellicht ook bevond ten noorden van de Visserssteeg. Deze wetering is thans nog wel op Maartensdijks grondgebied te vinden aan de noordzijde van de Groenekanseweg.

De achterzijde van het huis Houdringe, gezien vanaf de Visserssteeg. Het middengedeelte werd gebouwd in 1779. Een steen met de initialen Ph vW Ao 1779 (Pieter Heronimus van Westrenen) bevindt zich in de voorgevel. (foto januari 1999)

Tijdens de gerechtsvergadering van 2 december 1778, waarbij de schout en alle schepenen aanwezig waren, werd door de schout gemeld dat er een missive was binnengekomen van de heer mr. Frederik Jan van Westrenen van Themaat. Dit verzoek, gedateerd 25 november 1778, was tamelijk informeel geschreven. Van Westrenen verzocht 'met een lettertje' geïnformeerd te worden betreffende de instemming met zijn plan om een brug te laten bouwen. Hij zou een „goede suffisante brug met een leuning” willen laten aanleggen op zijn eigen grond bij de Spijkers Kamp. Ook beloofde hij, dat hij „geduerende de dagen van de legging van dien brug de overweg” zou geven over de daarnaast gelegen grond of over landerijen welke eveneens in zijn bezit waren. Blijkens de notulen beraadslaagden schout en schepenen over deze kwestie. Zij kwamen tot de conclusie, dat zij niet alleen daarover konden oordelen en men zou de heer Van Westrenen aanraden zich met een dergelijk verzoek te

richten tot de Edele Mogende Heren Gedeputeerden Staten 's Lands van Utrecht. Hetgeen geschiedde.

Van Westrenen, die de hofstede en landerijen genaamd Houdringe na het overlijden van zijn ouders in 1772 geërfd had, presenteerde op 11 december 1778 een rekest waarin hij de Edele Mogende Heren Gedeputeerden verzocht de weg te mogen doortrekken die door de Spijkers Kamp liep. De weg, gelegen bij zijn schaphenhokken, was onbetwist zijn eigendom en ongeveer achttien voeten breed. Deze was door zijn voorouders met beuken beplant en kwam aan de ene zijde uit op de *Spieringweg* ter hoogte van de weg die naar Groenekan leidde en aan de andere zijde op „...de weg van ouds genaamd (zoals de suppl[ia]nt van oude luyden onderigt is) de *Oude Amersfoortze Weg*.” Deze laatstbedoelde weg wordt op het door de heer Meijer getekende kaartje aangeduid als Amersfoorts voetpad. De landerijen die aan weerszijden van bedoelde weg gelegen waren behoorden eveneens tot de bezittingen van Van Westrenen. Blijkens het rekest was hij bezig met het uitzanden van de gronden gelegen ten noorden van de Visserssteeg. Hij was gekomen tot eerdergenoemde Spijkers Kamp en was voornemens ook dit stuk land uit te zanden. Hij achtte het echter noodzakelijk eerst de weg door te graven en een brug in bedoelde weg te leggen. Volgens hem zouden daar geen bezwaren tegen geopperd kunnen worden. De gronden waren immers zijn eigendom. Toch was hem ter ore gekomen, dat niet een ieder dezelfde mening daarover was toegedaan. Daarom had hij zich tot de schout van het gerecht van De Bilt gericht om zijn voornemen kenbaar te maken. De kosten van zowel aanleg als onderhoud van de brug zou hij voor zijn rekening nemen. Het bevreedde hem ten zeerste, dat schout en schepenen van De Bilt kennelijk niet hun goedkeuring wilden hechten aan zijn toch alleszins redelijke verzoek en dat hij zich tot de Edele Mogende Heren Gedeputeerden diende te richten. Daar hij niets wilde ondernemen waartoe hij niet gerechtigd zou zijn en hij ook niet in lastige procedures wenste te geraken bewandelde hij de officiële weg en verzocht hij de Edele Mogende Heren in te stemmen met zijn plan. Hij meende dat tegen „het verleggen van nauwelijks 20 roeden over zijn eige land in voegen voorsch[reven], mits gaders het leggen van een brug ter bovengem[elde] plaatze” toch nauwelijks bezwaren konden worden geopperd. De gedeputeerden van de Staten

's Lands van Utrecht zonden het rekest door naar de schout van De Bilt, met het verzoek de geërfd en over deze zaak te raadplegen. De geërfd en waren eigenaren van binnen het gerecht gelegen gronden en zij werden opgeroepen om hun standpunt kenbaar te maken wanneer er belangrijke zaken in het gerecht speelden. Bij sommige kwesties werden alle geërfd en opgeroepen, bij andere diende slechts een deel van hen mee te beslissen. Ook in deze zaak dienden, volgens de Edele Mogende Heren, de geërfd en te worden gehoord. Tijdens de 'Extra Ord[inair]e Gerechtsvergadering, gehouden aan De Bilt den 25e Dec[ember] 1778' (Kerstmis!?) las de schout het door de heer Van Westrenen ingediende rekest voor. Er werd besloten dat de schout bij de eerstvolgende gelegenheid de Edele Mogende Heren mondeling zou mededelen, dat voor wat betreft het leggen van een brug er in eerste instantie geen bezwaren waren, mits er een behoorlijke 'Acte van Cautie' (cautie = zekerheidstelling) zou worden opgemaakt. Het gerecht kon zich echter niet verenigen met het plan de weg te verleggen. Op 1 januari 1779 (Nieuwjaarsdag!) deelde de schout dit aan de Edele Mogende Heren mede en zegde toe, dat na verhoor van de geërfd en de Heren nader zouden worden geïnformeerd.

Ik kan me nauwelijks voorstellen, dat het in die tijd gebruikelijk was op hoogtijdagen te vergaderen. Naar alle waarschijnlijkheid is de kwestie tijdens een gezellig onderonsje besproken. Wel werd er op 22 januari een aparte vergadering belegd door schout en schepenen, waarbij de geërfd en werden uitgenodigd om zich over het gedane verzoek uit te spreken. Ook de meeste geërfd en waren de mening toegedaan, dat er geen bezwaren bestonden tegen het aanleggen van een brug, mits deze voldoende breed zou worden zodat men zowel met paarden als met rijtuigen elkaar „bekwaamlijk” zou kunnen passeren. De brug diende van goed witgeverfde leuning met vleugels te worden voorzien en er zou voor het gerecht van De Bilt een akte van cautie moeten worden gepasseerd. Bovendien was men van mening, dat de brug jaarlijks moest worden geschouwd. De mening van de heer Van Westrenen dat de verlegde weg gemakkelijker begaanbaar zou zijn werd echter niet gedeeld. De weg zou niet alleen langer en dus ongemakkelijker worden, maar bovendien zou de weg na het verleggen „uitlopen op een weg welke zo de berigters geïnformeert worden, gesustineert word te zijn, een bij-

zondere uitweg voor de daar agter gelegene landen, en over welke de Heer Van Themaat geene beheering zoude toekomen". De eigenaar van die landerijen zou zelfs wel eens de weg kunnen afsluiten.

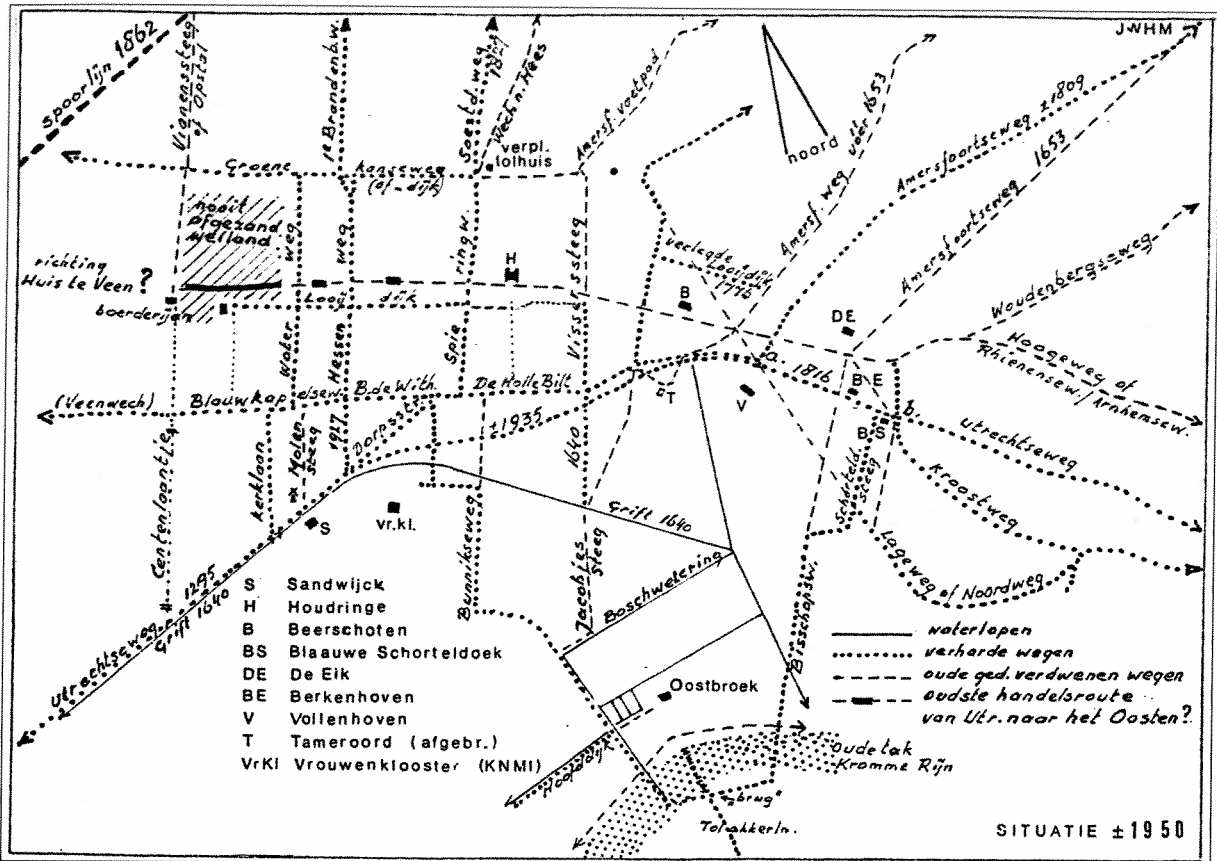
Zowel schout en gerecht, alsmede de geërfden wilden dus de weg laten zo die was en ze hoopten, dat de gedeputeerden voor wat betreft dit onderdeel van het rekest afwijzend zouden beslissen. Tot de opgeroepen geërfden behoorden blijkens de gerechtsnotulen de heer Van den Heuvel. Deze trad niet alleen voor zichzelf op (hij was sinds 1766 eigenaar van Arenberg) maar ook namens het Kapittel van St. Marie, waarvan hij deken was. Behalve de heer Van den Heuvel behoorden ook de heren Van Zuilen, Van Rijnhuize en Van Stoetweege tot de geërfden, alsmede de heren Casius, De Waal, de weduwe van de heer burgemeester Kien (vertegenwoordigd door haar rentmeester), de heer Musschenbroek (in bezit van zowel buitenplaats als hofstede Weltevreden), de heer De Wild en de Ridderschap (vertegenwoordigd door rentmeester Van Nes). Bovendien dienden blijkens de notulen ook Teunis in 't Velt (schepen), Sanderson (schout), Antonij van Scherpenzeel, de weduwe van Hendrik Beerschooten, Arie Versteeg, Pieter van Leusden, Antonij van Zetten en Cornelis Ammoreus (gerechtsbode) hun stem uit te brengen. Pieter van Herzele, sinds 1777 eigenaar van Tameroord, had schriftelijk meegedeeld zowel tegen het leggen van een brug als tegen het verleggen van bedoelde weg geen bezwaar te hebben.

De gedeputeerden berichtten op 2 februari 1779 de heer Van Westrenen, dat zij hem na ontvangen bericht van schout en gerecht van De Bilt betreffende het verslag van de geërfden, toestemming gaven voor het leggen van bedoelde brug, die voldoende breed diende te zijn, zodat men elkaar ook met paarden en rijtuigen zou kunnen passeren. De brug zou van degelijke leuning en moeten worden voorzien en het gerecht zou toezicht moeten houden op de goede afwikkeling van de zaak, zowel voor, tijdens als na de bouw van de brug. Dat laatste betekende, dat de brug jaarlijks zou moeten worden geschouwd, hetgeen blijkens de gerechtsnotulen nadien ook geschiedde. De verlangde akte van cautie werd op 15 februari opgemaakt bij notaris Willem Gerard van Nes. Zowel de geërfden (die ook vaak een geldelijke bijdrage moesten leveren bij dergelijke zaken) als schout en gerecht van De Bilt waren door de akte in de toekomst gevrijwaard om in de kosten van

onderhoud en reparatie van de brug bij te dragen. Alles kwam geheel voor rekening van de heer Van Westrenen.

De brug kwam tot stand, werd geschouwd zonder dat er gebreken werden geconstateerd en de weg bleef gesitueerd zoals die voordien was. Wel waren er blijkens de notulen van de gerechtsvergadering d.d. 6 februari 1784 klachten betreffende het afsluiten van „de steeg of laan, genaamd de *Roelof van Niemweegensteeg*, gelegen ter zijde van Houdringe". Er zou een boom dwars over de weg gelegd zijn bij de Holle Bilt. De doorgang was sinds „onheugelijke tijden onbelemmert" geweest, ook nadat de heer Van Westrenen ruim zeven jaar geleden in het bezit was gekomen van de hofstede van bedoelde Roelof. Sinds een jaar echter werd de doorgang belet. De verhoudingen waren blijkbaar nog steeds vertroebeld. Was Van Westrenen op het idee gebracht door de motivatie van de afwijzing betreffende de door hem gewenste doortrekking van de *Vissersteeg* enkele jaren daarvoor? De notulen verhalen niet hoe bedoelde kwestie werd opgelost. Er hebben zich halverwege de negentiende eeuw meer van dergelijke problemen voorgedaan. Daarover zal in een van de volgende artikelen over Biltse straten en wegen, lanen en stegen uitvoeriger melding gemaakt worden.

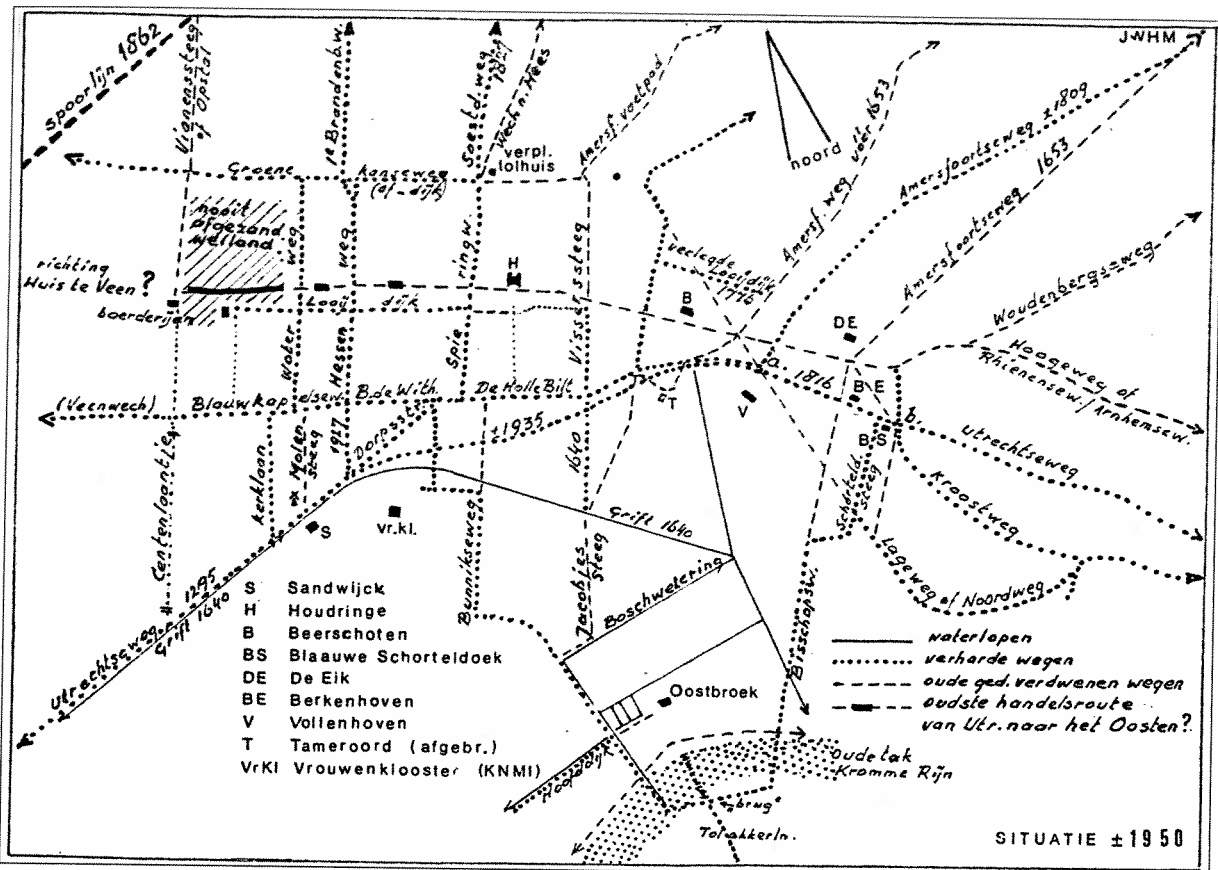
Meer informatie over de Spijkers Kamp. Blijkens het Houdringearchief (GAB 647 inv.nr. 7.12) werd op 20 september 1776 een akte gepasseerd in het Rechthuis aan De Bilt. Daarbij verkochten de erfgenamen van Johanna van Vreeswijk, de weduwe van Roeloff Geurtse van Nimwegen die eerder getrouwd geweest was met Jacobus Stam, aan Frederik Jan van Westrenen een boerderij met ongeveer drie morgen grond, alsmede nog anderhalve morgen op de Spijkers Kamp. De gronden behorende bij de boerderij werden in het noorden begrensd door de Looydijk, die destijds nog voor Houdringe langs liep, zoals op het kaartje van de heer Meijer te zien is. Bedoelde Spijkers Kamp grensde westwaarts aan de al eerder bij de heer Van Westrenen in bezit zijnde gronden en oostwaarts aan de landerijen van de heer Dierquens. De naam Spijkers Kamp zou verklaard kunnen worden uit het feit dat deze grond wellicht ooit in het bezit was van de familie Spijker. Gerrit Jansz[oon] Spijker verkreeg in 1650 de hofstede Vreeswijk, ook wel Spijkerhofstede genoemd. De combinatie van de naam Johanna van Vreeswijk met

Op bijgaand kaartje is de ligging van het Amersfoorts voetpad aangegeven. (getekend door J.W.H. Meijer)

Gezicht op de Spijkerkamp vanaf de knik in de Visserssteeg in noordelijke richting. Links het Amersfoorts voetpad. (foto december 1999)

Op bijgaand kaartje is de ligging van het Amersfoorts voetpad aangegeven. (getekend door J.W.H. Meijer)

Gezicht op de Spijkerkamp vanaf de knik in de Visserssteeg in noordelijke richting. Links het Amersfoorts voetpad. (foto december 1999)

Spijkers Kamp doet samenhang vermoeden, al is daarmee niet bewezen dat Johanna van Vreeswijk een nazaat was van bedoelde Gerrit Jansz[oon] Spijker.

In bovenvermelde kwestie heb ik voor de te verleggen weg de naam *Visserssteeg* gebruikt. Men moet echter bedenken, dat die weg eind achttiende eeuw nog niet die naam droeg. Er wordt weleens gesuggereerd, dat de naam *Visserssteeg* zou zijn afgeleid van het feit, dat Bunschoter en Spakenburger vissers via deze route naar Utrecht gingen om daar hun producten aan de man te brengen. De heer Meijer is echter een andere mening toegedaan. De naam *Visserssteeg* werd gebruikt ten tijde van de meningsverschillen in het midden van de negentiende eeuw tussen de toenmalige eigenaar van Houdringe en de gemeente De Bilt. Het betrof de vraag of bedoelde steeg een openbare weg was en dus een ieder recht van overpad had. Voor het vanaf de knik in zuidelijke richting lopende deel werd omstreeks 1720 de benaming *Roelof van Niemweegensteeg* gebruikt, genoemd naar de tweede echtgenoot van Johanna van Vreeswijk, die ter westzijde van bedoelde weg een boerderij bezat. Op grondgebied behorend bij het ten oosten van de *Visserssteeg* gelegen Beerschoten was echter in 1735 een perceel met huisje voor een bedrag ad f 6,- per jaar verhuurd aan Jan Visch. Ook in 1765 was deze Jan daar nog

woonachtig. Hij zou dus wel eens de naamgever kunnen zijn.

In de wegenlegger van 1857 (GAB 468) werd bedoelde steeg omschreven als zijnde een zandweg lopende vanaf de straatweg om en door de hofstede Houdringe tot aan de straatweg op Soestdijk. In 1905 werd de *Visserssteeg* officieel als openbare weg aangemerkt bij raadsbesluit d.d. 23 november (GAB 654). Pas bij raadsbesluit van 6 april 1978 werd de naam onder d. vastgelegd met de volgende omschrijving: „... *Visserssteeg*, aan de weg vormende een verbinding tussen de Holle Bilt en de Soestdijkseweg.”

Zoals blijkt heeft elk oud weggetje zijn historie. Het een wat meer, het ander wat minder. Boeiend blijft het om meer achtergronden te weten. Dat maakt het wandelen door onze mooie gemeente nog aangenamer!

Bronnen:

- Gemeentearchief De Bilt, *Resolutieboeken betreffende de gerechtsnotulen*, GAB 1, 2 en 3.
- Houdringearchief, GAB 647, inv.nr. 7.12.
- Notities en plaatmateriaal van de heer J.W.H. Meijer.
- Nanning, Klaas B., *Houdringe historie van een Biltse buitenplaats*, De Bilt 1987.
- Archief van de vereniging Historische Kring d'Oude School.